

Kunst omwille van de kunst?

Richard Holloway over de intrinsieke waarde van kunsten en spel.

Er bestaat een oud en interessant onderscheid in de betekenis van het woord 'goed'. Het ene goed is wat filosofen een 'instrumenteel goed' noemen, dat ergens voor dient. Op een stoel is het goed om te zitten, een vork is goed om in eten te prikken. Maar een ander goed is gewoon goed op zichzelf: we houden er van omdat het er is – schoonheid, liefde, genot, plezier. Filosofen noemen dit een 'intrinsiek goed'.

Ik begin met dit verhaal omdat we in Schotland recent een debat hadden over kunst, en hoe deze toegankelijker en meer gewaardeerd kan worden. Is kunst nu een intrinsiek goed, gewoon goed op zichzelf? Of is het een instrumenteel goed dat we waarderen omdat het – zoals politici het graag hebben – tot resultaten leidt? Vooraleer zij meer geld in kunst investeren, willen ze weten wat de resultaten zullen zijn, de voordelen voor de samenleving, en hoe het Schotland tot een welvarender land zal maken, en aantrekkelijker voor toeristen. Toch houden kunstenaars er niet van dat hun werk op zo'n manier wordt 'gemeuten': ze waarderen hun werk omdat ze denken dat het goed is op zichzelf, en niet omdat de maatschappij er op een of andere manier voordeel bij heeft. Eigenlijk is het een zinloos debat, omdat kunst zowel op zichzelf en voor een heleboel andere dingen goed is. Er is een beroemd Schots schilderij van David Allan, dat hij maakte in 1775. Het heet 'The Origin of Painting'. Het is gebaseerd op een verhaal van de Romeinse historicus Plinius over een jonge Corinthische vrouw, die het silhouet van haar geliefde op een muur schetste voor hij naar de

oorlog vertrok. Zo kon ze zich herinneren hoe hij eruit zag, ook als hij niet meer zou terugkeren. Wat ze deed, deed ze dus met een doel: het was een instrumenteel goed, goed om hem te herinneren. Maar het werd vanzelf ook een intrinsiek goed, een vorm van schoonheid met een waarde op zichzelf.

Dit verhaal vertelt ons veel over de mens. We hebben het talent om dingen te doelgericht te doen, maar toch doen we uiteindelijk de dingen 'omwille van zichzelf', omdat we ze gewoon de moeite waarde vinden. We maken een stoel om in te zitten, maar we maken er tegelijkertijd een mooie stoel van: een object dat op zichzelf waardevol is.

De sleutel ligt bij het menselijke instinct om te spelen, dingen te doen om ze gewoon te doen. De tragedie is echter dat we het spelen aan onze kindertijd verbinden en dat we den-

ken dat we het moeten stoppen als we volwassen zijn – behalve dan nog tijdens vakanties die we onszelf gunnen. Maar door dat te doen plaatsen we een deksel op onze creativiteit. En door onze creativiteit te onderdrukken, doen we in essentie afbreuk aan onze menselijkheid. Kunstcriticus Robert Hughes weet precies wat er aan de hand is: 'Het is al vaak gezegd dat het genie niets anders is dan het vermogen om op verzoek de kindertijd te herbeleven. Daarbij horen echter ook de schrikbeelden en de verlangens van de kindertijd, niet enkel de Arcadische onschuld'.

We kunnen deze waarheid zien wanneer we een jong kind zonder zelfbewustzijn zien spelen: het tovert volkeren, gevaren en mysteries bijeen en bezingt de wereld tot ze een betekenis krijgt. Kinderen zijn natuurlijke kunstenaars: ze geven de wereld weer met een potlood en papier, ze zijn gedreven om te creëren, vormen, herhalen, kopiëren, en barsten van zang en melodie. Sommigen verliezen nooit hun innerlijke artistieke talent, ondanks de opvoedingsmachines waar we ze in

Richard Holloway is voorzitter van de Scottish Arts Council.
Richard.holloway@scottisharts.org.uk

propfen. Deze machines lijken soms ontworpen om een soort ingeefende eenvormigheid te produceren die alle creativiteit uit kinderen perst. Genieën zijn degenen die volledig het verlies van de kindertijd kunnen weerstaan en die niet inruilen voor de volwassen eenvormigheid; vanuit deze bron blijven ze verrassing en verwarring creëren. Wij kunnen er alleen maar verbaasd door zijn.

Gelukkig komt het spelen stilaan terug op de voorgrond. We beseffen dat het in wezen ons meest natuurlijk kenmerk is. Ik zeg *natuurlijk*, en niet *menselijk*, omdat het een eigenschap is van de schepping en niet iets wat we zelf bedacht hebben. Als we het leven zouden leven omdat we enkel houden van de onwaarschijnlijke zinloosheid, dan zouden we onze planeet behoeden voor alle schade die onze ernst aanricht. Het is waarschijnlijk te laat voor diegenen onder ons die hun kindertijd enkel als verre herinnering kennen. Maar daarom is het nog niet te laat voor de kinderen van vandaag: laat ze spelen op hun weg naar school. Laat ze schilderen en zingen en dansen. Laat ze dromen dromen en visioenen zien. Het grappige is dat, als we hen al deze dingen laten doen ze meteen ook goed worden in een heleboel andere dingen. Denk daar maar eens over na...

Catherine Wheels Theatre Company

Catherine Wheels Theatre Company werd gesticht in 1999. Het gezelschap wil vernieuwend, relevant en dynamisch theater maken voor kinderen en jonge mensen in Schotland. Het gezelschap toert in het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Canada en heeft ook twee producties op Broadway in New York gebracht. De productie *Lifeboat* viel al uitgebreid in de prijzen en heeft een uitnodiging op zak voor het New Zealand International Arts Festival in Wel-

Scottish Opera Education

In mei en juni 2008 zal het team van Scottish Opera Education voor de derde keer op tournee gaan met een voorstelling voor kleuters en kinderen uit de lagere school. Net als bij de vorige producties zal *The Undersea World of Bubble McBea* het jonge publiek meenemen op een verkenningstocht doorheen de natuurlijke wereld rondom hen. Het verhaal speelt zich af in een specifieke Schotse context – landelijk, stedelijk en met kustlandschappen – en de plot gaat over het leefmilieu, watervervui-

ling, energieproductie en recyclage. Met behulp van zang, lach, poppenspel, live actie en stukken animatie wordt er een magische wereld gecreëerd die een belangrijke boodschap bevat voor de toekomst van onze jongste burgers.

Project 'Sterrenvangers'

'Sterrenvangers' werkt op dit moment vanuit het North Edinburgh Arts Centre (NEAC). Het project onderzoekt hoe kunstenaars kunnen werken met kinderen van 0 tot 3 jaar, hun ouders en hun verzorgers. Het is de bedoeling om een toneelstuk voor deze groep te maken. Sinds oktober 2006 hebben twee creatieve kunstenaars - Andy Manley and Vanessa Rigg – gewerkt met groepen uit de plaatselijke gemeenschap. Samen hebben ze ideeën ontwikkeld die werden vertaald in installaties voor het theater. Tot op vandaag heeft dat tot twee stukken geleid: *Little Light* en *My House*. Het project wordt geëvalueerd door Dr Susan Young van Exeter University. Haar rapport zal ook nagaan hoe *Sterrenvangers* en het ontwikkelingswerk voor de leeftijd 0 tot 3 kan

worden ingepast in een Schotse, Britse en Europese context. In februari 2007 was NEAC te gast op een internationaal symposium over het creëren van theater voor deze leeftijdsgroep. Voor meer documentatie kun je terecht bij rhona@northedinburgharts.co.uk.

www.scottisharts.org.uk/1/artsinScotland/drama/projects/starcatchers.aspx

lington deze lente. Catherine Wheels maakt ook specifieke producties voor scholen: ze tovert de lange gangen om in intieme theaterruimtes en verrast kinderen in de klas. Haar werk is gebaseerd op scripts, zoals het passionele verhaal van de smoorverliefde *Cyrano*, en op gebeurtenissen uit het echte leven, zoals *Marjan*, de leeuw die in het door oorlog verscheurde Afghanistan leefde (*The Lion of Kabul*).

<http://www.catherinewheels.co.uk/>